

ОРГАНІЗАЦІЯ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ ЖАНДАРМЕРІЇ НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСІ (1919-1921)

Попович Т. М. (Ужгород)

Жандармерія відіграла важливу роль при формуванні кордонів Чехословацької республіки на Підкарпатській Русі. Її завданням було підтримувати громадський порядок на нових зайнятих позиціях. Крім жандармів, які займалися цивільними справами були і польові. Вони розслідували порушення серед військових, найчастіше ловили дезертирів. Отже, публікація присвячена вивченню тематики формування жандармерії на території краю Підкарпатська Русь. У статті подається інформація про утворення структури чехословацької жандармерії на Підкарпатській Русі та її основні функції. Автор детально вказує межі жандармських дільниць, округів, місця дислокації станцій і точну кількість службовців, які перебували на території краю з 1919 по 1921 рік. Вказуються функції сторожових пунктів та графік їхньої роботи. На основі архівних матеріалів описується становлення і розбудова Земського жандармського командування в Ужгороді та сфери його впливу. У тексті статті міститься інформація про військову техніку та форму працівників правоохоронних органів, детально описані особливості різноманітності одягу. Також автор коротко розповідає про заняття шкіл жандармерії на території області, подає інформацію про викладачів, які займалися підготовкою нових військовослужбовців.

Ключові слова: Підкарпатська Русь, жандармерія, жандармське командування, жандармський округ.

Постановка проблеми. Закінчення Першої світової війни відмічено в історії не лише мільйонами кривавих жертв, а й руйнуванням старого світу. На згарищі імперій народилися нові держави, яких чекало облаштування у європейській домівці. Однією з них була Чехословацька республіка, до складу якої увійшов край Підкарпатська Русь. Станом на 1919 рік до спокою було ще далеко, тому для його забезпечення виникла потреба у побудові чіткого апарату зі службовців. На сторожі внутрішнього порядку і охороні кордону стали жандарми, фінансова сторожа та поліція.

У даній статті автор розкриває тематику організації жандармерії на Підкарпатській Русі. Вона є актуальною, оскільки дає зрозуміти систему побудови державного апарату у нашому краї під час його перебування у складі Чехословацької республіки.

Головними завданнями наукової публікації є характеристика основних віх формування апарату жандармерії; з'ясування питання щодо дислокації та функції жандармських дільниць і станцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обрана нами тематика є маловивченою в українській історіографії, проте добре висвітлюється чеськими істориками. Однак, вони у переважній більшості досліджень відбивають події 30-х років ХХ століття і не дають детальної інформації про Підкарпатську Русь. У статті автора розглядається аспект локальної воєнної історії, який доповнює наявні більш глобальні праці і надає матеріали про жандармерію на світланку її формування.

Основою для статті послужили фонди Національного архіву у Празі. Зокрема фонд GVC (фонд Генерального командування жандармерії).

Щодо історіографії питання, то як уже зазначалося, воно є краще висвітленим чеськими

істориками, але свідчення про справи на території Підкарпатської Русі є досить бідними. Повну, але дуже стислу інформацію про жандармерію і взагалі період перебування нашого краю у складі Чехословацької республіки, надає праця двох авторів – Їржі Філдера та Вацлава Слуки «Енциклопедія збройних сил Чехословаччини (1920-1938)» [8]. В алфавітному порядку викладається матеріал про чехословацькі збройні сили: бойові одиниці, місця їхньої дислокації, технічне оснащення. Вміст видання дає уявлення про чехословацьку армію, жандармерію часів першої республіки в цілому. Текст доповнений багатим ілюстративним матеріалом.

«Історія поліції і жандармерії II: 1918 - 1939» Павла Мацека і Любомира Угліржа дає більш широке уявлення про правоохоронні сили в першу чергу Чехословаччини взагалі, а також конкретно на Підкарпатській Русі. Проте на сторінках дослідження висвітлюється не лише історія поліції і жандармерії, а характеризується загальні державні справи, робота органів безпеки держави і розподіл компетенції між ними [19].

У 1936 році утворюються прикордонні формування СТОС, кістяк яких становили якраз жандарми. Про це нам повідомляє Роберт Спеїхал з авторським колективом у праці «Страж оборони держави» [20]. Автори викладають матеріали про формування СТОС та його складові частини. Дані підкріплені багатим ілюстративним матеріалом. Посуті це енциклопедія з обмундирування жандармів, фінансової сторожі та поліції Чехословаччини.

Виклад основного матеріалу. 25 червня 1919 року вийшов наказ терміново вислати офіцерів та рядовий склад у землі нової складової Чехословацької республіки для наведення порядку. У пріоритеті були ті, хто володів руською мовою [1]. Забезпечувати спокій у краї, а також допомагати

військовим в охороні кордону та утриманні позицій, повинна була жандармерія.

Жандармерія – це по-суті воєнізована поліція. Найвищою її інстанцією було Генеральне жандармське командування в Празі, друга ланка – Земське жандармське командування, у даному випадку – Ужгород, третя – районні відділи, які керували жандармськими станціями, тобто найменшими структурами.

Жандармерія поділялась на офіцерів зброї і офіцерів служби. Офіцери зброї – це ті, що власне і здійснювали патруль та підтримували громадський порядок. Офіцери служби - інтенданти, бухгалтери і т.п., але за потреби вони могли виконувати функції офіцера зброї [1].

До визначення форми правління та точних кордонів жандармерія у тому виді і складі, як на 1919 рік, запроваджувалася як тимчасовий захід. Управління в Ужгороді носило назву «Жандармське командування на Підкарпатській Русі». Цьому органу підпорядковуються землі на схід від західного кордону Ужгородської жупи. Чехословацька жандармерія мала бути вибудована в тому обсязі, що і колишня угорська.

Склад командування районних жандармських станцій на перший час був відправлений із жандармського штабу Словаччини. Одяг та озброєння також видало із своїх складів Жандармське керівництво у Словаччині [2].

На 28 жовтня 1919 р. військово командування визначило такі кордони: на півночі – кордон з Галичиною, на заході – кордони жупи Ужгородської, на півдні – від Чопа вздовж Тиси. Територія Підкарпатської Русі була поділена на жупи: Ужгородську, Березьку, Марамороську і Угочанську. Це посприяло уточненню територіальних розмежувань впливу органів безпеки. Апарат жандармерії почав активно розбудовуватись. Для цього потребувався такий склад: 10 управлінських офіцерів, 3 офіцери бухгалтери, 1 офіцер контролер

бухгалтерів, 24 виконавчих офіцерів, 101 командир (стражмістр), 506 жандармів, 2 канцелярські службовці. Всі ці службовці мали звітувати Земському жандармському командуванню, яке знаходилося в Ужгороді. На Підкарпатській Русі почало діяти 5 жандармських відділень: Ужгород, Великий Березний, Мукачево, Берегово, Хуст. Вони мали у підпорядкуванні 14 окружних керівництв, які у свою чергу командували 56-ма станціями.

Цілковий штаб жандармерії станом на 1919 рік виглядав так: 7 управлінських офіцерів, 1 офіцер бухгалтер, 1 виконавчий офіцер (районний жандармський командир в Ужгороді), 13 командирів – стражмістрів, 56 командирів жандармських станцій, 3 головні керівники у філіалах бухгалтерів і канцелярів, 3 керівники у філіалах бухгалтерів і канцелярів, 2 командири (стражмістри) задіяні на станціях, 11 колишніх угорських жандармів, 181 жандарм на навчання та 60 допоміжних вояків.

Проте людей не вистачало і потрібно було доукомплектувати офіцерський і рядовий склад. Залишалися відкритими такі вакансії: 3 управлінські офіцери, 2 бухгалтери, 1 контролер, 8 районних жандармських командирів, 37 командирів жандармських станцій, 9 помічників канцелярів, 305 жандармів, 60 вояків на підміну. Щоб заохотити службовців приїздити до Карпато-Руської Країни обіцяли: вигідне підвищення по службі для офіцерів і надбавку до платні рядовому складу [3].

Як згадувалося вище Підкарпатська Русь була поділена на п'ять жандармських відділень або дільниць. Розглянемо детальніше їхній розподіл. Ужгородське відділення керувало 3-ма округами, на яких діяло 12 станцій, Великоберезнянське – 3-ма округами, 14 станцій, Берегівське – 4 округи, 15 станцій, Мукачівське – 4 округи, 15 станцій, Хустське – 4 округи, 16 станцій, Ясіня – 4 округи, 16 станцій [4]. Цю інформацію більш доцільно відобразити за допомогою таблиці.

Структура розміщення жандармських станцій на Підкарпатській Русі (1919 рік) [6].

Жандармське відділення	Жупа	Округ	Жандармські станції
Ужгород	Ужгородська	Ужгород	Ужгород
			Бежовці (Словаччина)
			Великі Геївці
			Тарнівці
		Середнє	Середнє
			Лази
			Анталовці
		Великі Капушани	Великі Капушани (Словаччина)
			Павловці (зараз Палло)
			В. Рибниця (Словаччина)
			Чоп
			Великі Селменці
Великий Березний	Великий Березний	Великий Березний	
		Кострино	
		Волосянка	
		Ставне	
		Люта	
Собранці	Собранці		

			Убреж
			В. Залужіце
			Реметске Гамре
			Собранецькі Купелі
		Перечин	Перечин
			Тур'я Ремети
			Порошково
			Чорноголово
Берегово	Березька	Берегово	Берегово
			Гать
			Вари
			Бене
		Косонь	Косонь
			Батьово
			Горонглаб
		Іршава	Іршава
			Верхні Ремети
Горбок			
Білкі			
	Угочанська	Великий Севлюш (Виноградово)	Великий Севлюш (Виноградово)
			Влахово
			Шаланки
			Тисауйлок (Вилоч)
Мукачево	Березька	Мукачево	Мукачево
			Малі Алмоші
			Великі Лучки
		Росвигово	Росвигово
			Нижня Визниця
			Кальник
			Зняцево
		Свалява	Свалява
			Сент Міклош
			Поляна
			Дусино
		Нижні Верецьки	Нижні Верецьки
			Воловець
Щербовець			
Перехресний			
Хуст		Хуст	Хуст
			Іза
			Горінчево
			Нижній Бистрий
		Довге	Довге
			Керецьки
			Липча
		Волове	Волове
			Колочава
			Келечин
			Майдан
			Синевир
		Тячів	Тячів
			Теребля
			Угтя
		Ясіня	Буштино
			Ясіня
			Богдан
			Боркут
		Рахів	Рахів
Кобилецька Поляна			
Великий Бичків			

			Білий потік
		Солотвино	Солотвино
			Середня Апша
			Нижня Апша
		Тересва	Тересва
			Дубове
			Усть- Чорна
			Німецька Мокра

Східна частина Підкарпатської Русі станом на 22 лютого 1920 року все ще знаходилася під румунською окупацією. Тому жандармів задіявали при утриманні позицій та звільнення території чехословацьким військом. Жандармерія на зайнятих територіях підтримувала внутрішній порядок та допомагала чеським урядовцям. Першим її завданням було миттєве розміщення і закріплення на відрізку між Тиса Уйлоком та східним кордоном Чехословацької республіки. Смуга, яку вони стерегли, складала 160 км. На ній розміщувалося 16 станцій, на кожній з яких мало перебувати найменше 4 жандарми. Разом із фінансовими стражами та військовими вони оберігали громадський спокій і несли службу на кордонах. У прикордонній смузі станції жандармів та воєнні пости розміщувались таким чином аби, у разі потреби, могли перейти від мирного патрулювання до вирішення напружених ситуацій.

Ці сторожові пункти розміщувалися паралельно кордону і складалися з жандармів та піхоти. Весь штаб такої сторожки складався із 4 рядових. Нічна служба тривала 4 години позмінно. Стражники змінювалися кожен четвертий день. Вони переважно перевіряли піших та автомобілі, які перетинали угорський кордон. Тому із цього випливало ще одне завдання жандармерії – перешкоджання контрабанді [7].

Щоб солдати/жандарми мали змогу відпочити і при цьому забезпечувалася безперервна служба, на зміну їм потрібні були ще люди. З цього приводу 4 березня 1920 р. до Генеральному жандармському керівництву у Празі надійшла телеграма із проханням відправити до Ужгорода 50 жандармів, які були б добре обмундировані та озброєні [8].

У відповідь 16 березня 1920 року надійшла телеграма від Земського керівництва у Словаччині, в якій повідомлялося про направлення до Ужгорода 15 польових жандармів, а також те, що згодом у цілому на територію Підкарпатської Русі буде відправлено 50 жандармів [9].

Земське військове командування на Підкарпатській Русі одразу дало запит про їхнє якнайшвидше відправлення на східний кордон, де планувалося найближчим часом звільнити окуповану румунами частину краю [10].

Проте людей постійно не вистачало і згодом надійшло ще одне прохання, у якому вказувалось, що окружне жандармське командування в Ужгороді має потребу у 35-ти рядових, з них 5 повинні бути кавалеристами. З цього випливала ще одна проблема – коні, але її вдалося вирішити, оскільки у Березькому окрузі, а саме станції Уйлок, знайшлося

5 незадіяних коней, яких звідти забрали і відправили до Ужгорода [1].

Вище згадувався термін «польова жандармерія». Цей підрозділ діяв безпосередньо у зоні бойових операцій. Польові жандарми слідкували за внутрішнім порядком у війську, розслідували порушення, злочини серед військових, а також надавали допомогу чехословацькому уряду у підтриманні громадського порядку. Наказом Міністерства народної оборони від 5 серпня 1920 року, у зв'язку з переходом чехословацької армії у мирний стан, польову (воєнну) жандармерію було розпущено, а станції разом з інвентарем передавалися Земському військовому командуванню [11].

Польова жандармерія повністю припинила свою роботу 1 жовтня 1920, але сам процес розформування затягнувся. Причиною послужило те, що цей підрозділ мав у користуванні позичений інвентар та зброю з військових складів Ужгорода, Кошиць, Михайловців, який потрібно було повернути. Це виявилось проблематично, оскільки деякі станції знаходились в горах і для передачі зброї жандармам довелося пройти пішки 60-70 км., хоча деякі з них пересувалися возами [14]. У підсумку воєнна жандармерія від військового керівництва перейшла під контроль Земського жандармського командування на Підкарпатській Русі. До штабу зараховано одного офіцера та 185 жандармів [17].

В статуті чехословацької жандармерії прописувалося, що у разі потреби вони повинні прийти на допомогу військовим. Через це інколи виникали непорозуміння. До прикладу виник спір у Берегові, між гарнізонним та жандармським командуванням. Щоб зрозуміти ситуацію Земське жандармське керівництво дало запит до Мукачівського жупного управління, на основі якого було проведено розслідування і надана незалежна оцінка ситуації. У результаті вивчення вдалося дізнатися причину конфлікту. Проблема полягала у тому, що військове командування прохало розширення §7 жандармського закону, тобто мати змогу прямо віддавати накази жандармам. Із генерального жандармського командування у Празі, а саме генерала Ржезача прийшла відповідь: «Про такі дії не може бути і мови. Те, що на Підкарпатській Русі встановлена військова диктатура на ділі нічого не міняє» [16].

Свого остаточного вигляду жандармерія досягла у 1921 році. До Ужгородського округу вже не входили північні частини Земплінської і Шарішської жупи, а також приєдналися населені пункти раніше окуповані румунами. Земським жандармським командувачем був призначений

полковник Алоїс Їрка. Отже, у кінцевому результаті розміщення жандармських станцій виглядало таким чином: [1].

Жандармське відділення	Командир	Округ	Жандармські станції	Штаб					
				Офіцери	Гол. Страж. м. Гол. Стражміст	Жандарми	Цілом		
Ужгород		Ужгород	Ужгород	1	1	7	9		
			Великі Геївці		1	4	5		
			Великі Лази		1	4	5		
			Середнє		1	4	5		
			Тарновці		1	4	5		
			Лази		1	4	5		
			Анталовці		1	4	5		
			Есень		1	3	4		
		Кам'яниця		1	4	5			
						48			
	Надпоручик Інді Біскуп	Великий Березний	Великий Березний	1	1	5	7		
			Кострино		1	4	5		
			Волосянка		1	4	5		
			Ставне		1	4	5		
			Люта		1	4	5		
			Жорнава		1	3	4		
			Ужок		1	3	4		
								5	
				Перечин	1	1	4	6	
				Тур'я Ремети		1	4	5	
				Порошково		1	4	5	
				Чорноголово		1	4	5	
								21	
Берегово		Берегово	Берегово	1	1	8	10		
			Гать		1	4	5		
			Вари		1	3	4		
			Бене		1	4	5		
			Мочола		1	4	5		
			Дийда		1	3	4		
			Великі Береги		1	3	4		
									4
									37
					Косонь	1	1	4	6
			Батьово		1	4	5		
			Горонглаб		1	3	4		
			Велика Добронь		1	3	4		
							19		
			Іршава	1	1	4	6		
			Верхні Ремети		1	4	5		
			Загата		1	4	5		
			Білки		1	4	5		
							21		
			Великий Севлюш (Виноградово)	1	1	7	9		
			Велика Копаня		1	4	5		
		Шаланки		1	4	5			
		Вилок		1	4	5			
		Влахово		1	3	4			
		Великі Ком'яти		1	3	4			
						4			
						32			

		Королево	Королево	1	1	6	8	
			Велика Паладь		1	4	5	
			Чорний Ардов (зараз Чорнотисів)		1	4	5	
			Неветленфолу		1	3	4	
			Пийтерфолво		1	3	4	
						26		
		Довге	Довге	1	1	4	6	
			Керецьки		1	4	5	
			Липча		1	4	5	
							16	
		Мукачево	Мукачево	Мукачево	1	1	8	10
				Залужа		1	4	5
				Великі Лучки		1	4	5
				Ряпидь		1	3	4
				Лалово		1	3	4
							28	
Росвиго-во	Росвигово		1	1	4	6		
	Нижня Визниця			1	4	5		
	Кальник			1	4	5		
	Зняцево			1	4	5		
					21			
Свалява	Свалява		1	1	6	8		
	Чинадієво			1	4	5		
	Поляна			1	4	5		
	Дусино			1	3	4		
					22			
Нижні Верецьки	Нижні Верецьки		1	1	5	7		
	Воловець			1	4	5		
	Жденієво			1	4	5		
	Перехресний			1	4	5		
	Біласовиця			1	4	5		
	Гукливий			1	3	4		
					1			
Хуст	Хуст		Хуст	1	1	7	9	
			Вишково		1	3	4	
			Іза		1	5	6	
			Горінчево		1	4	5	
			Драгово		1	5	6	
		Данилово		1	4	5		
						35		
	Волове	Волове	1	1	5	7		
		Колочава		1	4	5		
		Келечин		1	4	5		
		Майдан		1	4	5		
		Синевир		1	4	5		
		Нижній Студений		1	3	4		
		Новоселиця		1	3	4		
		Торунь		1	3	4		
					39			
	Тячів	Тячів	1	1	5	7		
		Теребля		1	4	5		
		Угля		1	3	4		
		Буштино		1	3	4		
					16			

Всі службовці забезпечувалися зброєю. Зокрема, на 4 листопада 1920 року прийшов такий наказ про забезпечення жандармів озброєнням:

1. Озброєння офіцерів:

А) під час служби короткий корд і пістолет;

Б) поза службою шабля, як у війська.

2. Головні стражмістри:

А) під час служби короткий корд і пістолет;

Б) поза службою короткий корд.

3. Стражмістри і жандарми на навчаннях:

А) на службі гвинтівка зі штиком і фінський ніж;

Б) поза службою короткий корд.

Крім цього видавали аміакові балончики. Корд під час служби використовувався як багнет [1]. Як бачимо озброєння було легким, але для патрулювання і самозахисту, а також перешкоджання протиправним діям його вистачало.

Типове обмундирування жандармерії було укладене в 1918 р, доповнене приписом 17 лютого 1927 р., частково змінене у 1930 р. Складалося воно з таких предметів одягу. Сорочка з вертикальним коміром, який застібався на два крючки. Плащ уведений з 1921 року, виготовлявся з цупкої плащової тканини. До плаща стражмістрів і головних стражмістрів 1934 р. почали пришивати бархатний комір.

З головних уборів була каска, яка стала частиною обмундирування 9 березня 1928 року. Виготовлялася із заячої або кролячої шерсті, укріпленої шелаком і обробленої металом. Вона стала типовим атрибутом жандармерії і використовувалася аж до 1945 року. Тип шапки «бригадирки», яка є впізнаваною у 30-х роках ХХ ст. почав використовуватися із 17 лютого 1927 року. Це фуражка з чорним лакованим козирком і плетеним підборідником.

Плащ-дошовик належав до уніформи ще у 1918 році. Спочатку це була накидка без коміра, який стали пришивати лише з 1934 року. Не підперезувався ременем. Штани для верхової їзди, використовувалися з 1919 року. У комплекті з ними йшли високі чоботи як для офіцерів, так і рядових.

1927 року додався ще один тип штанів – це шкіряні рейгузи, до яких так само видавали високі шкіряні чоботи.

Із аксесуарів були: ремінь, офіцерський пояс з ремінцем для шаблі, ремені для зброї, торби [20, s. 21-23].

Щоб забезпечити жандармерію кадрами на Підкарпатській Русі, а саме в Ужгороді, діяла жандармська школа. У цих цілях 16 червня 1920 року до Ужгорода було відправлено надпоручика Едуарда Бенко і поручика Карла Гайдоша, які були головними інструкторами [12].

Висновки. Отже, жандармерія на Підкарпатській Русі являла собою напіввійськову структуру і виконувала важливі функції. Вона забезпечувала внутрішній спокій всередині краю і займалася обороною кордонів. Як бачимо формування округів та розміщення жандармських станцій відбивало політичну ситуацію у краї. На початку свого існування у віданні Ужгородського жандармського округу були станції північних населених пунктів Земпліна та Шаріша. Також залишалися непідконтрольними території окуповані румунами. Із остаточним усталенням кордонів завершує своє формування і жандармське управління, уточнюються межі жандармських округів, а саме: Ужгород, Мукачево, Берегово, Хуст, Рахів та розподіл між ними підзвітних їм станцій. Був чітко налагоджений графік роботи та функції кожної структури. Таким чином, жандармерія на Підкарпатській Русі була важливою ланкою у становленні молодій держави Чехословаччини, укріплення кордонів та забезпечення громадського порядку.

Список використаних джерел

1. Národní archiv České republiky (далі NA), fond GVČ, kart. 84, č.j.493 dův /1919.
2. NA, fond GVČ, kart. 84, č.j.55491/1919.
3. NA, fond GVČ, kart. 84, č.j.19. dův /1919.
4. NA, fond GVČ, kart. 84, č.j.3464/1919.
5. NA, fond GVČ, kart. 84, č.j.493 dův/1919.
6. NA, fond GVČ, kart. 84, č.j. 3464/1919.
7. NA, fond GVČ, kart. 3, č.j.24dův/1920.
8. NA, fond GVČ, kart. 3, č.j.5267/1920.
9. NA, fond GVČ, kart. 3, č.j.1705/1920.
10. NA, fond GVČ, kart. 3, č.j.70 dův/1920.
11. NA, fond GVČ, kart. 3, č.j.77 dův/1920.
12. NA, fond GVČ, kart. 3, č.j.35.004/1920.
13. NA, fond GVČ, kart. 52, č.j.2483/1920.
14. NA, fond GVČ, kart. 52, č.j.2473/1920.
15. NA, fond GVČ, kart. 52, č.j.3028 ad./1920.
16. NA, fond GVČ, kart.52, č.j.4446/1920.
17. NA, fond GVČ, kart. 84, č.j. 80322/13/1921.
18. Jiří Fidler, Václav Sluka. Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938. Libri, 2006. 768 s.
19. Pavel Macek, Lubomír Uhlíř. Dějiny policie a četnictva II.: Československá republika (1918-1939). Police histori, 1999. 230 s.
20. Stráž obrany státu. Speychal, Robert a kol. Praha: MV&H s.r.o., 2002. 64 s. S. 21-23.

SUMMARY

THE ORGANIZATION OF CZECHOSLOVACIAN GENDARMERIE IN PIDKARPATSKA RUS (1919-1921)

T. Popovych (Uzhhorod)

Gendarmerie plays an important role in formation of Czechoslovak republic's borders in Pidkarpatska Rus. Its main task was to keep the civil order on the new current positions. Besides gendarmes who were involved in civil cases there were field gendarmes. They investigated violations among militaries and most of all caught the deserters. So this

publication is devoted to the studying of the subject of the gendarmerie's creation on the territory of Pidkarpatska Rus. Period from 1919 till 1921 is interesting for the researchers by the borders' statement, state's frame formation and region's administration, where gendarmerie took not the last place. The information about the creation of the Czechoslovakian gendarmerie's structure on the territory of Pidkarpatsyka Rus and its' main functions is given in this article. The author points out in details at the boundaries of the gendarmerie's stations, districts, the places of the stations' dislocation and the accurate quantity of the servicemen who were on this territory from 1919 to 1921. Functions of the guard puncts and their work's schedule are pointed out. The formation and the building of the Department's gendarmerie's government in Uzhhorod and the spheres of its influence are described on the basis of the archival materials. It is possible to retrace the changes in dislocation of the divisions depending on the changes on geopolitical scene. You can compare the data about the changes in dislocation of the watch posts during 1919-1921. This text contains the information about the military equipment and uniforms of the law enforcement officers, the features of uniforms' variety are detailed. Also the author shortly tells us about occupations of gendarmerie's schools on the region's territory, points out the instructors' names, who were engaged in training of the new servicemen.

Keywords: Pidkarpatsjka Rus, gendarmerie's direction, gendarmerie's district.